

AREI

A - aktuāli **R** - radoši **E** - efektīvi **I** - inovatīvi

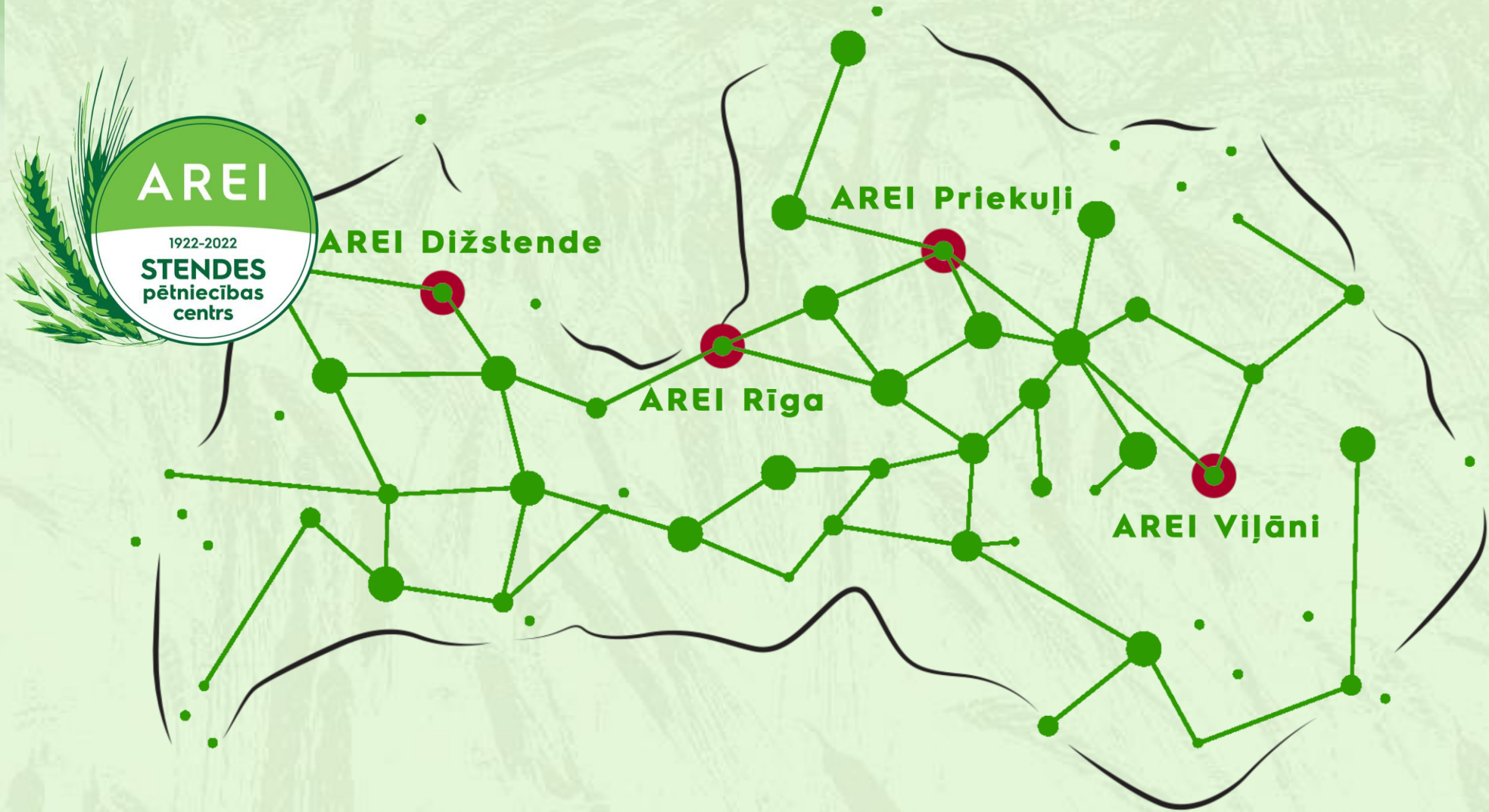
AREI Stendes pētniecības centrs

... viss sākās pirms 100 gadiem...

Dr.agr. Sanita Zute
Laukaugu selekcijas un agroekoloģijas nodaļas
Stendes daļas vadītāja
03.11.2022.

Ražas svētki Vecaucē

Stendes muiža – Brigenu dzimtas Īpašums no 1528. gada (392. gadus)

1920. – LV zemes reforma, Stendes muižu ar 12,2 tūkst. ha atsavina valsts zemes fondam - > **valsts muiža**
(pārzinis P.Straubmanis)

Idejas izmantošanai:

- Zemkopības skola – Talsu apriņķa valde (->Laidzes muižā)
- sugas lopu audzētava – ZM Zemju departaments
- sugas sēklas labību audzētava – Lauksaimniecības darbinieku biedrība
- nomāt zemes *Svallöf* (Zviedrija) sēklaudzētavai (100 ha)– tirdzniecības un rūpniecības sabiedrība «Zandbergs un biedri»
- **sēklkopības un selekcijas stacija - ZM Lauksaimniecības departaments** (Centrālās zemes ierīcības komisijas lēmums 29.03.1922.)

Agr.Anatols Meijers: «Saimniecības novietojums ir labvēlīgs sēklaudzēšanai. Valdošo vēju pusē D - mežs, DR – pļavas, R – mežs ...»

Agronoms Jānis Lielmanis un Stende

Pēc studijām LU un ārvalstu prakses 1922. gada rudenī ar Zemkopības ministrijas norīkojumu **agronoms Jānis Hilarijs Lielmanis** kļūst par Stendes selekcijas stacijas vadītāja vietas izpildītāju.

J.Lielmanis (pirmais no kr.) Vecaucē praksē ar prof. Bergu (1920.)

J. Lielmanis studējis:

- Rīgas politehniskā institūta Agronomijas fakultātē (1915.);
- Maskavas lauksaimniecības institūtā Agronomijas fakultātē (neklātienē, 1915 -1920.);
- Latvijas Universitātes Lauksaimniecības fakultātē (1920.- 1922.)

Studiju prakses Dānijā Ziemeļzēlandē paraugsaimniecībā Holmeredgārdā

LU mācību saimniecība Vecaucē (pie prof. J. Berga)

12.06.1922. - pirmās šķiras mācīta agronoma grāds

1923. gads Stendē

Pirmie selekcionāri Stendē - agronomi

- **Emīls Bērziņš** (Stendē līdz 1950.),
- **Jurijs Garbars** (Stendē līdz 1941.),
- **Jānis Lielmanis** (Stendē līdz 1956.)

Uzsāk rudzu, miežu, auzu, kviešu, linu, kartupeļu selekciju

- ZM nosūta J. Lielmani un E. Bērziņu pieredzes braucienā uz Zviedriju un Dāniju
- uzsāk zinātniskās bibliotēkas organizēšanu
- izveido Pļavkopības atbalsta punktu
- iekārto Agroķīmijas laboratoriju
- Ierīko sēkļu šķirošanas punktu
  - elektriskās Schules sēkļu šķirojamās mašīnas
  - uzstāda karstūdens kodināšanas iekārtu
  - Dinesen kaldi kodināto sēkļu žāvēšanai maisos

20. Gadsimta 20. gadi Stendē

1924. – uzsāk hibridizācijas metodes pielietošanu kviešu selekcijā, t.sk., kviešu un rudzu krustojumus

1924. – stacija kļūst par Berlīnes vācu lauksaimniecības sabiedrības biedru

1925.- LLCB dibina Stendē **Augu aizsardzības institūta nodaļu** (vada *Emīls Bērziņš*, darbu uzsāk «ziedaugu pētnieks» - fitopatologs *Jānis Arvīds Šķipsna* – Stendē līdz 1976.)

1925. – uzsāk zirņu un sarkanā āboliņa selekciju

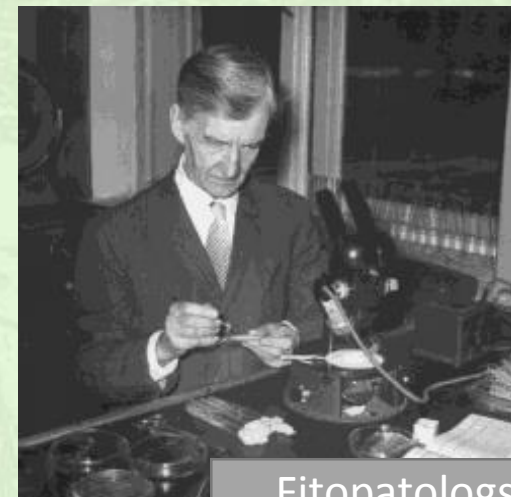
1927. – iekārto **Graudu tehnoloģiju laboratoriju** (vada J. Garbars)

1928.- gadā uzsāk ķīmiskās sēklu kodināšanas eksperimentus

1929.- reģistrē/ nodod lauksaimniekiem pirmo Stendē izaudzēto šķirni - *Stendes rudzi*

1929. – iekārto **Linu ķīmisko un apstrādes tehnoloģiju laboratoriju** (vada J.Šķipsna)

1930. – reģistrē pirmās ziemas kviešu, miežu, auzu, linu šķirnes

Fitopatologs J.A.Šķipsna

J.Garbars laboratorijā

Pirms 100 gadiem un šodien:

dzelzceļa stacija *Stendes muiža*

1930-tie

2022.

Pirms 100 gadiem ... 50 un šodien :

Sējas darbi

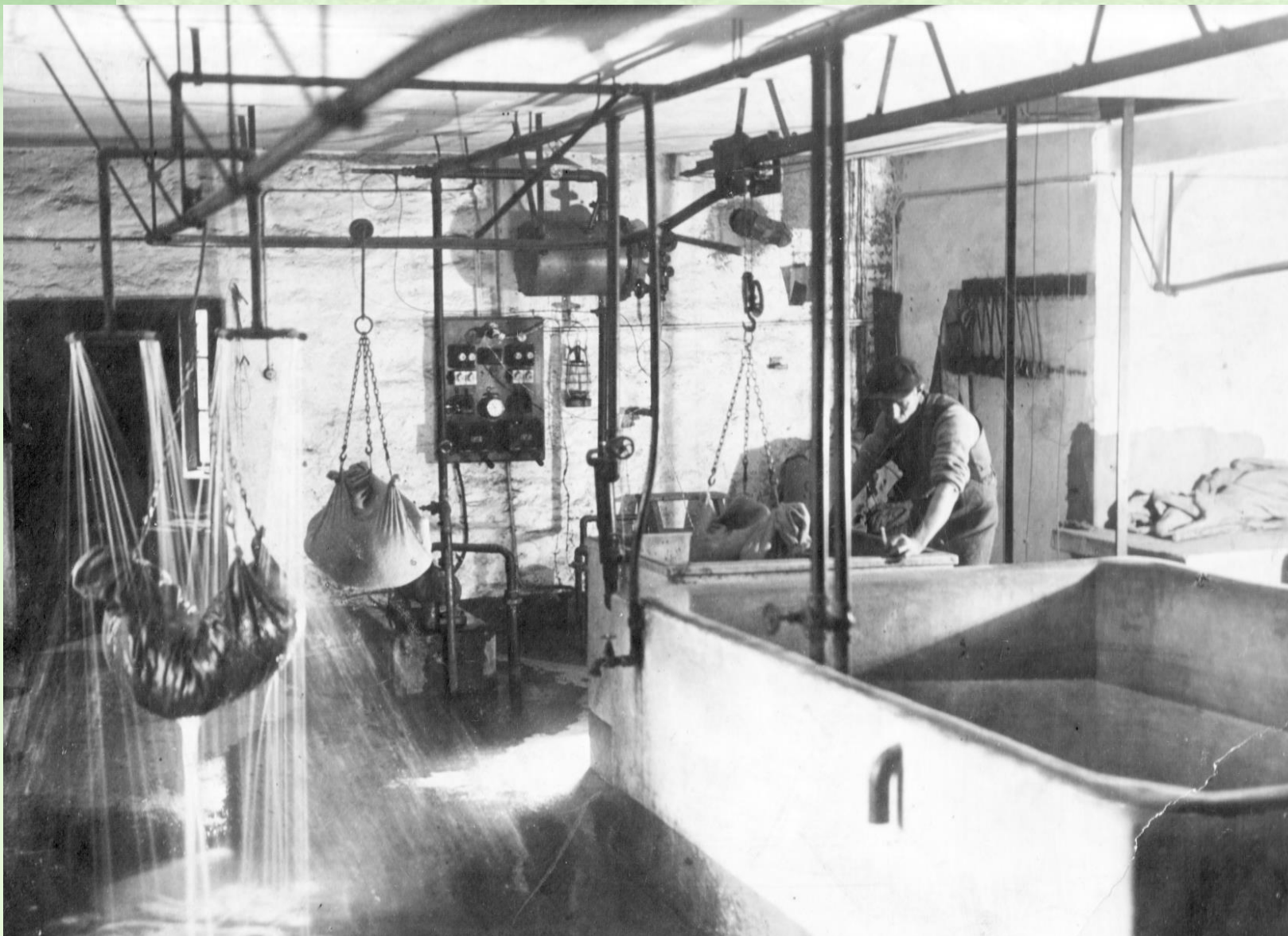

Pirms 100 gadiem ... 50 un šodien :

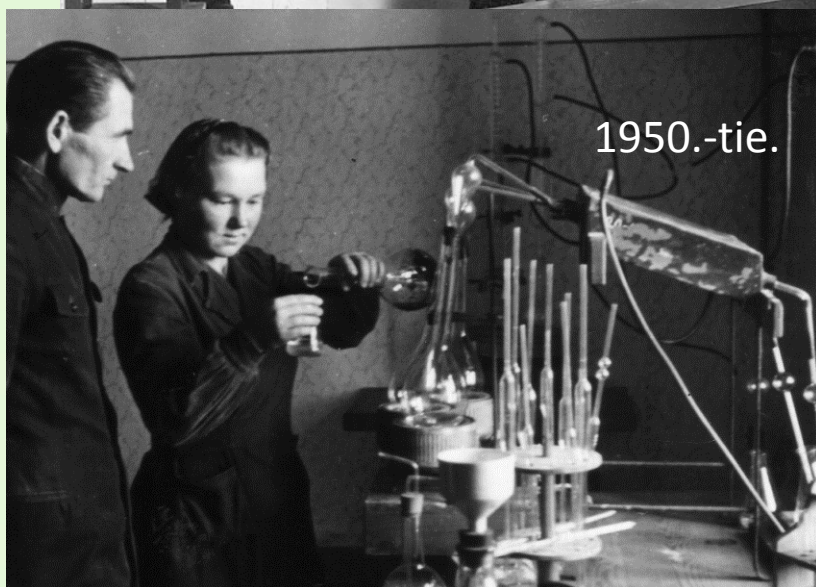
Ražas vākšana

Pirms 100 gadiem ... 50 un šodien :

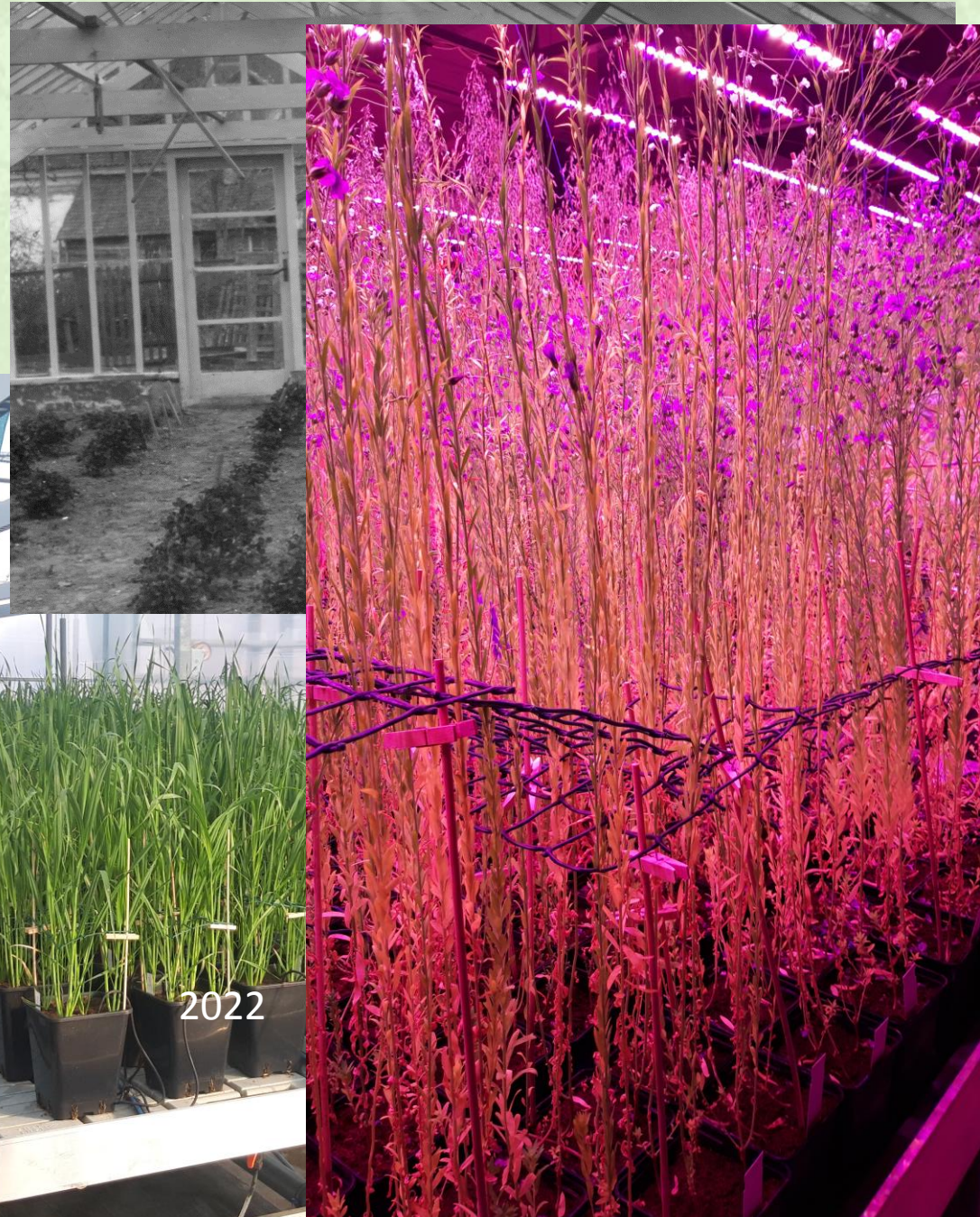
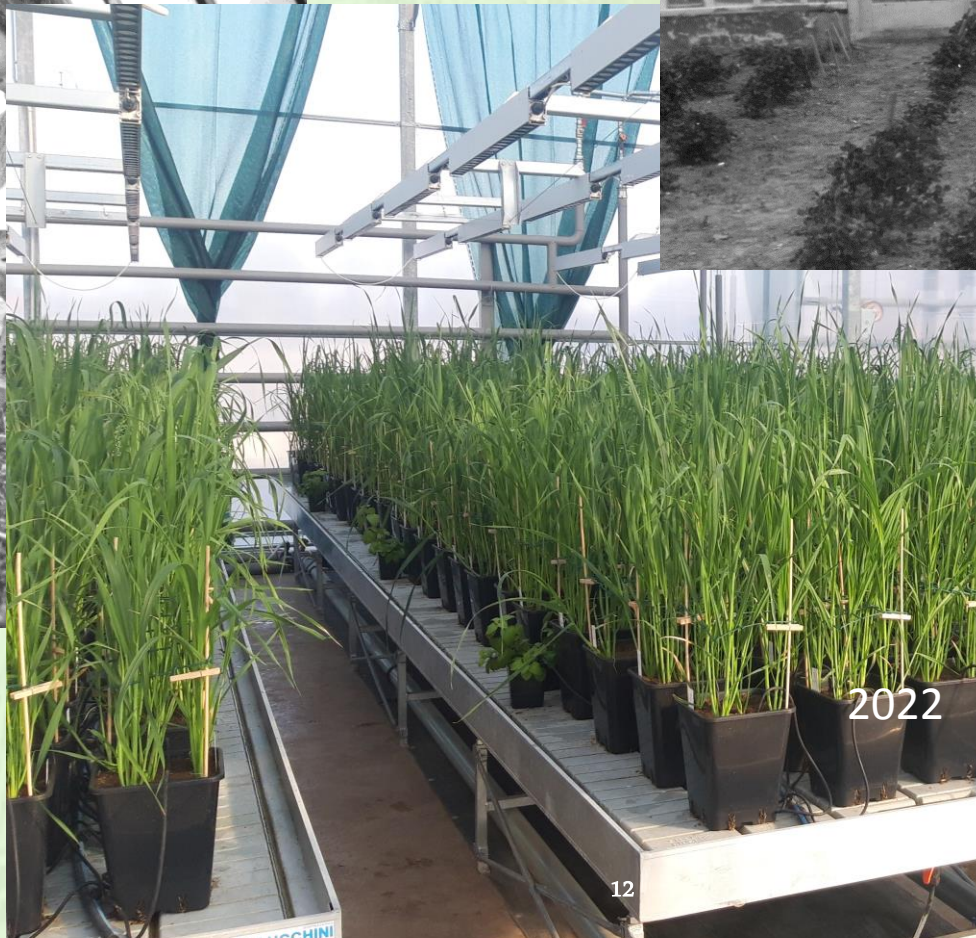

Pirms 100 gadiem ... 50 un šodien :

Pirms 100 gadiem ... 50 un šodien :

Izmēģinājumi siltumnīcās

Pirms 100 gadiem ... 50 un šodien :

selekcijas materiāla novērtēšana

EEZ/Norvēģijas atbalstīts projekts :

Precīzās fenotipēšanas metodes / NOBAL wheat - resursu taupīšanas rīki, kas balstīti uz genomisko selekciju un augstas caurlaidspējas fenotipēšanas platformām

1950.-tie.

2022.

Pirms 100 gadiem un šodien :

'Stendes' rudzi (1929.)

08.09.2022., Vija Strazdiņa

Pirms 100 gadiem ... 50 un šodien :

...izstādes...

2007. Rīga Food

Pirms 100 gadiem ... 50 un šodien :

...studenti...

J.Lielmanis (pirmais no kr.) Vecaucē praksē ar prof. Bergu (1920.)

Pirms 100 gadiem ... 50 un šodien :

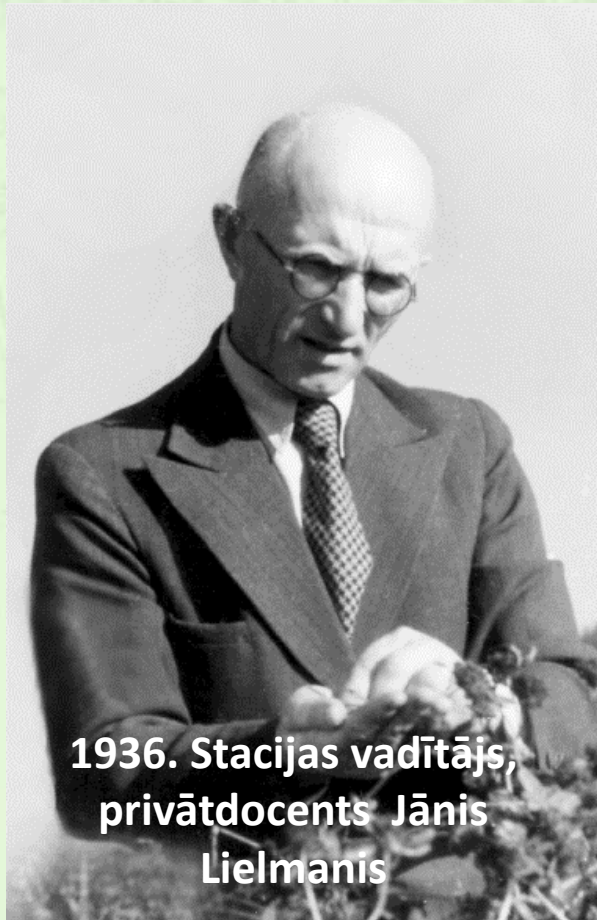

**J. Lielmaņa balvas laureāti
08.09.2022.**

1937

Pirms 100 gadiem ... 50 un šodien :

1936. Stacijas vadītājs,
privātdocents Jānis
Lielmanis

1938.
Saimniecības pārzinis
Fridrihs Ažiņš

2002. Prof. Ina Belicka un
selekcionāre Genovefa Timule

2022. Selekcionāre Vija Strazdiņa -
Atzinības Krusta kavaliers

Pirms 100 gadiem un šodien:

- Gadu gaitā ar Stendes selekcionāru vārdu pasaulē izgājušās **76 laukaugu šķirnes**. Līdz 1942. gadam Stendē radītas 16 šķirnes, Stendes SIS- 33 šķirnes, bet no 1997. gada – 27 šķirnes.
- Dažādos laikos selekcija veikta vairāk kā **20 laukaugu sugām**.
- Šodien tikai retais atceras *'Stendes'* rudzus, *'Kombainiera'* miežus, linus *'Rota'* vai auzas *'Stendes dzeltenās'* un *'Stendes mazās agrās'* bet šķirnes *'Abava'*, *'Fredis'*, *'Edvins'*, *'Uffo'* *'Laima'*, *'Kornelija'* u.c. gan būs dzirdējuši daudzi ne tikai Latvijā, bet arī ārpus tās.

AREI Stendes pētniecības centrs:

Laukaugu selekcijas un agroekoloģijas nodaļas Stendes daļa

Graudu tehnoloģijas un agrokīmijas laboratorija

Stendes pētniecības centra Sēklkopības daļa

Stendes pētniecības centra Tehniskā nodrošinājuma daļa

2022. gadā Stendes pētniecības centra rīcībā ir ap 200 ha aramzemes, t.sk., 25 ha bioloģiski sertificētas platības, SPC apsaimnieko 9 ēkās.

Stendes pētniecības centrs ir darba vieta **6 vadošie pētnieki, 6 pētniekiem, 4 zinātniskajiem asistentiem** un vairāk kā 30 tehniskajiem un citu apkalpojošo jomu darbiniekiem.

Par selekciju AREI šodien un nākotnē:

AREI jaunākās šķirnes:

- 2016 – vasaras mieži ‘Saule PR’
- 2017. – ziemas kvieši ‘Brencis’
- – kailgraudu auzas ‘Stendes Emīlija’
- 2018. – kartupeļi - ‘Rigonda’ un ‘Jogla’
- – baltie zirņi ‘Rebeka PR’
- – vasaras mieži ‘Didzis’
- 2019. – šķiedras lini ‘Vilani’
- 2021. – pārtikas auzas ‘Lelde’
- – ziemas kvieši ‘Reinis’ (B)
- 2022. – ziemas kvieši ‘Brigens’

Pieteiktas reģistrācijai:

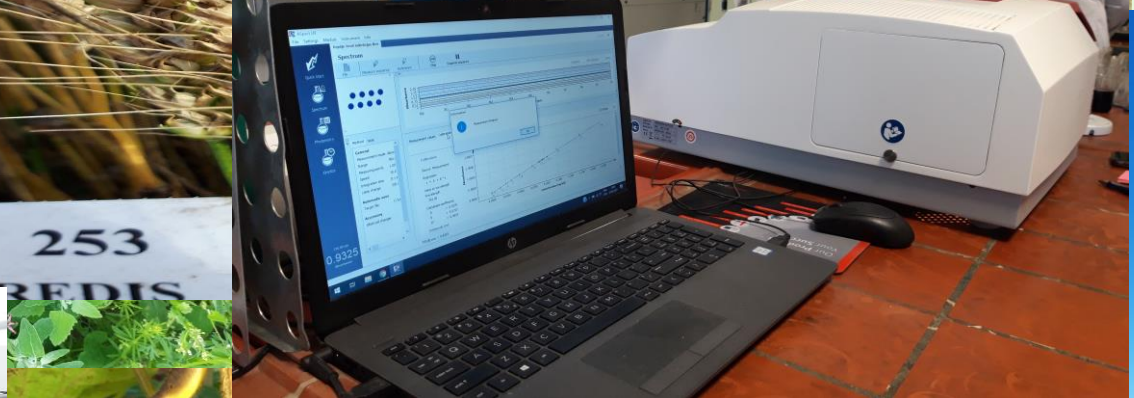
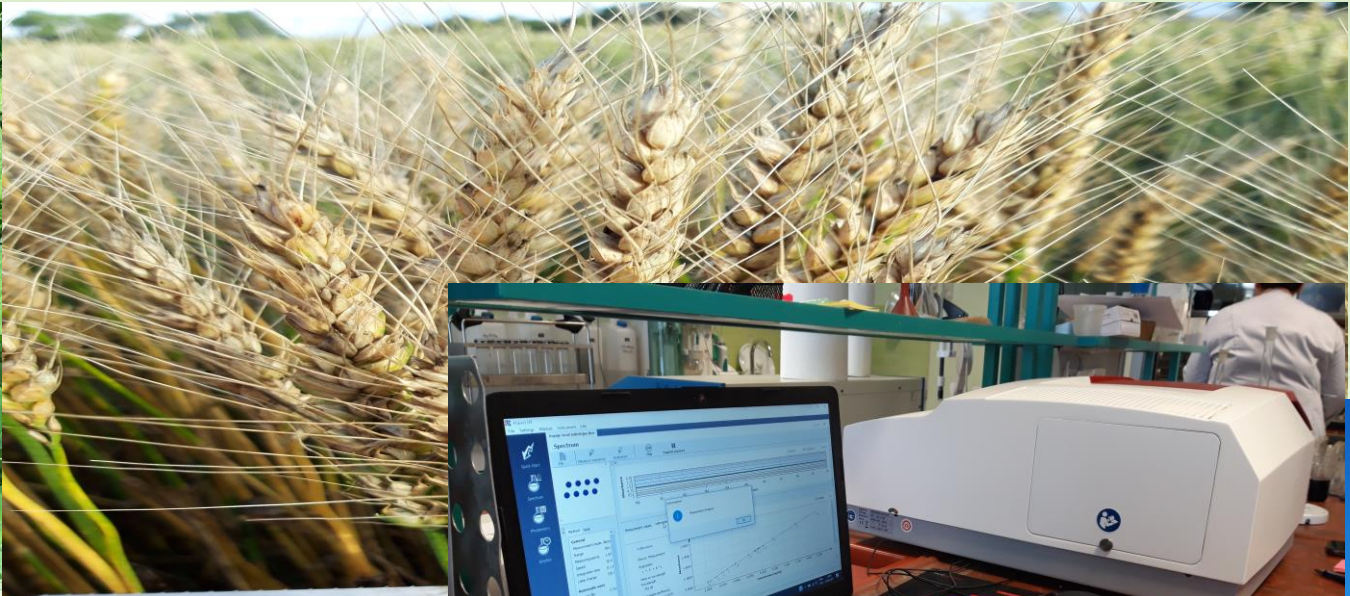
- auzas ‘Stendes Lote’ (B)
- ziemas kvieši Nr.
- kailgraudu mieži Nr. (B)

Par selekciju AREI šodien un nākotnē:

AREI veiktie pasākumi :

- **Ieguldījumi selekcijas infrastruktūras attīstībā/** laboratoriju aprīkojums, siltumnīcas, lauka iekārtas u.t.t.
- **Selekcionāru kapacitātes atjaunošana - jauni zinātnieki - selekcionāri**
  - *doktorante Zaiga Jansone (pirmselekcijas laboratorija) ,*
  - *Mg.agr. Ligita Šalkovska (kviešu selekcija),*
  - *Mg.agr. Lauma Pluša (auzu selekcija) ,*
  - *Mg.agr. Sanita Švēdenberga (miežu selekcija),*
  - *VD – Dr.biol. Inga Morozova;*
  - *PD – doktorante Ilze Dimante, Līga Dziedule, Aina Kokare,*
  - *Mg.agr. Bc chem. Inese Taškova u.c.)*
- **Augstāko kategoriju sēklas materiāla izplatīšanas stratēģijas izmaiņas** (pārdošanas speciālists – Solvita Survillo) – atbalsts selekcionāriem reģistrēto šķirņu uzturēšanā

AREI

A - aktuāli R - radoši E - efektīvi I - inovatīvi

Priecāsimies Jūs satikt
Stendes pētniecības centrā 😊

